

Beteckning: HRV:C10:2

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Sekulariseringen i Sverige
Religionens ställning i det moderna samhället

Havva Harmanci
Januari 2010

C-uppsats, 15 högskolepoäng
Religionsvetenskap

Religionsvetenskap med inriktning mot kultur och identitet C
Handledare: Per-Olof Åkerdahl

Innehållsförteckning

Inledning	3
Syfte	3
Metod	4
Disposition	4
Historiskt bakgrund	5
Sekularisering	7
Kristen tro och praxis i det sekulära Sverige	9
Privatreligiositet	12
Sekulariseringens påverkan på skolan	14
Undersökning bland ungdomar	16
Hur mår det gudlösa samhället?	19
Analys & Diskussion	22
Sammanfattning	24
Käll- och litteraturförteckning	26

Inledning

Det har genom åren talats och skrivits mycket om västvärldens och den moderna människans ökade passivitet för religion samt om hur människan främst i de protestantiska länderna vänt ryggen åt Gud och kyrkan, och istället satt sin tillit till sin egen och andra människors storhet. Som följd av detta menade man att kyrkan och religionen började tappa greppet och att människan istället vände blicken mot verkliga och materiella värden, och gick mot ett ickerelegiöst utvecklingskede. I det nutida västerländska samhället lämnas var och en åt sig själv för att bilda sin egen individualiserade världsbild. Förändringarna i människors beteende vad gäller kyrkobesök, utnyttjande av förrättningar, lyssnande till radiogudstjänster osv. hänger samman med förändringar ifråga om religionens roll i samhället.

Trots vårt välfärdssamhälle med höga levnadsstandarder och bättre tillgångar har människor svårt att finna välbefinnande. Det är just det andliga som saknas. Med det menas att människan inte har plats för de existentiella frågorna. Den existentiella dimensionen berör människans andlighet och meningsskapande. Idag hör Sverige till de delar av världen där det religiösa engagemanget är som allra svagast. I och med sekulariseringen har mycket förändrats i samhället och det är just de förändringarna och dess följder som kommer att diskuteras i detta arbete. Dessutom ska jag göra en liten undersökning bland gymnasieelever för att se vad dagens ungdomar har för uppfattning om religion och religiositet, och även se hur mycket kunskap de har inom kristendomen.

Syfte

Syftet med mitt examensarbete är att med tanke på samhällets sekularisering undersöka begreppet sekularisering, hur det har påverkat vårt samhälle och därmed även skolor. Syftet är även att göra en liten undersökning bland gymnasieelever om deras uppfattning om religion och religiositet, samt kunskap om kristendom. Dessutom vill jag diskutera hur människor mår i det sekulariserade samhället.

- Hur har sekulariseringen påverkat samhället och speciellt skolans religionsundervisning?
- Hur ser tron och praxisen ut bland svenskarna?
- Vad har ungdomar för uppfattning om religion och religiositet och hur mycket kunskap har de inom kristendom?

Metod

För att få svar på de ovan nämnda frågorna så har jag gjort en liten litteraturstudie. Den litteratur som jag studerat består av följande böcker:

Religion i Sverige av Svanberg och Westerlund, som är en väldigt bra och intressant bok som beskriver en mängd religiösa organisationer och rörelser som finns i 2000-talets Sverige. *Tonåringen och kristendomen* av Bengt Marklund är en bok som består av enkätundersökningar och intervjuer bland ungdomar. Med hjälp av citat ur enkäter och intervjuer, tabeller och kommentarer ger boken en bra bild av tonåringars kunskaper i kristendom. *Världsbild och mening* av Carl Reinhold Bråkenhielm är en bok där 6 livsåskådningsforskare från Uppsala, Lund och Stockholm presenterar resultaten från sina forskningar om svenska folkets livsåskådnings. En annan intressant bok är *Sökare i Cyberspace* av Mia Lövheim där hon beskriver och diskuterar unga människors sökande efter religion, mening och identitet. *Om heligheten och dess envisa vägran att försvinna* av Owe Wikström är en bok som diskuterar om människans sökande efter det okränkbara inom eller utom kyrkorna. *Om undran inför livet* av Bo Dahlin handlar om människors existentiella frågor i dagens mångkulturella samhälle. *Varför har vi det inte bättre när vi har det så bra?* av Per Arne Dahl är en bok som handlar om mening i livet och mod i samlivet med andra. Den handlar om tvivlets skapande oro, om gudstrons kraft och godhetens makt. Ytterligare två böcker var *Ny tid, ny tro?* av Håkan Arlebrand & Kerstin Wallin och *Religiösa friskolor i Sverige*, av Jenny Berglund & Göran Larsson.

Disposition

Efter en allmän inledning börjar arbetet med ett kort presentation om hur det svenska samhället såg ut innan det övergick till att bli sekulärt. Sedan diskuterar jag själva begreppet sekularisering och dess betydelse. Därefter diskuterar jag hur den religiösa tron och engagemanget ser ut i dagens samhälle, och detta gör jag med hjälp av religionssociologiska studier. Vidare diskuterar jag privatreligiositet, sekulariseringens påverkan på skolan och dessutom presenterar jag undersökningen som jag har gjort bland gymnasielever, där jag försöker att reda ut deras uppfattning om religion och religiositet, och deras kunskaper om kristendom. Avslutningsvis diskuterar jag hur människor mår i det sekulariserade samhället.

Redovisning

Historisk bakgrund

Sverige var ett kristet land

Sekulariseringen, avkristningen av Sveriges folk, är en verklighet som inte går att förneka. Idag är en minoritet av svenskarna bekännande kristna och endast var tjugonde svensk besöker regelbundet kristna gudstjänster. För många svenskar spelar varken kyrkans lära eller moral någon större roll. Religiositet uppfattas ofta i dagens Sverige som en privatsak. Men innan man diskuterar sekulariseringen idag kan det vara nödvändigt att börja med att fråga sig hur sekulariseringen har uppstått och därför först göra en kort historisk tillbakablick.

Det finns inga exakta årtal på när kristendomen kom till Sverige men under 1000-1100-talet blev större delen av Sverige kristet och därmed blev Sverige en del av kristenheten, den större globala gemenskap som fanns på den europeiska världsdelen. Då vid den tiden dominerades den europeiska kulturen av den katolska kyrkan och även kyrkan i Sverige var en del av den katolska kyrkan med centrum i Rom. Biskoparna hade stor politisk makt i medeltidens Sverige och kyrkan hade också ett stor påverkan över kulturlivet och människors vardagsliv. Svenskarna var starkt påverkade av katolicismen, de bad katolska böner, hedrade katolska helgon och firade katolska helgdagar m.m.¹

Sedan reformationen på 1500-talet var det den evangelisk-lutherska tron som gällde för alla medborgare. Den tyske munken Martin Luther som startade reformationen menade att påven inte skulle vara kyrkans högste ledare och han markerade också att kristendomen skulle utgå från den personliga tron och grundas på budskapet i Nya testamentet, och inte från olika traditioner som människor hade skapat. Gustav Vasa som blev kung 1523 stödde reformationen i Sverige. Reformationen ledde till att Sverige fick en statskyrka som kungen kontrollerade och det var då som den svenska kyrkans relationer med Rom bröts och man arbetade för att kyrkan i Sverige skulle bli protestantisk. Katolicismen var djupt bunden hos folket och de som ville reformera kyrkan mötte motstånd. Efter Uppsala mötet 1593 förbjöd man katolicismen och den evangelisk-lutherska tron accepterades som den enda tillåtna.²

---

¹ Arlebrand & Wallin, 2004:s. 10-11

² Arlebrand & Wallin, 2004:s.11-12

Under det lutherska ehetsamhällets tid stod kristendomen och kyrkan mitt i byn, det var självklart att ofta och regelbundet gå i kyrkan och länge var det en medborgerlig plikt. Och att gå till nattvarden var påbjudet därför att nattvard var ett villkor för äktenskap, tillträde till ämbete, borgarrätt, akademisk examen samt för vittnesmål inför rätta. Kristendomen var alltså en del av samhällets kultur och vetande och den moderna synen på religion samt något existentiellt och personligt hade inte brutit ut då. Men med tiden blev enhetsamhället helt borta.³

Upplysningstidens religionskritik och idéer om individens rättigheter ledde till att kyrkans grepp om människorna i Sverige började minska i slutet av 1700-talet. Upplysningen var en filosofisk och vetenskaplig rörelse som ville lära människan att granska allt med sitt kritiska förnuft. Många av upplysningens filosofer var starkt kritiska till religion, de menade att det som inte sinnena kunde uppfatta hade ingen betydelse. För upplysningsfilosoferna blev religion därför det samma som övertro och kyrkan ifrågasattes. Enligt filosoferna skulle vetenskapen och tekniken utveckla samhället och inte religionen.⁴

I Europa växte det fram en stark framstegstro under 1800-talet som tillsammans med industrialiseringen bidrog till att skapa bättre levnadsvillkor. I takt med att Sverige började industrialiseras i slutet av 1800-talet bröts många gamla livsmönster upp. Det som var sant i bondesamhället var inte längre självklart. Industrialiseringen tvingade människor att flytta till nya samhällen och riksdagen stiftade lagar som gav den enskilda människan ökad religionsfrihet. Tvången att regelbundet besöka kyrkans gudstjänster avskaffades liksom lagen som förbjöd andra än präster i Svenska kyrkan att leda gudstjänster. På 1860-talet ersattes de kyrkliga samfundet av kommuner som kyrkan inte hade något inflytande över. Kyrkans makt i samhället minskade i och med de liberala lagar som riksdagen stiftade, och ändringar i lagarna gav en spegelbild av de förändringar som skedde ute i världen.⁵

När människor bosatte sig i de industriorter som växte upp hängde kyrkan inte med i utvecklingen. Kyrkorna kom ofta att ligga utanför de nya tätorterna och därför slutade många att regelbundet besöka statskyrkans gudstjänster. För vissa ledde det till att de förlorade kontakten med kristen tro och andra valde att förbinda sig till någon av de frikyrkor som bildades i

---

³ Berglund & Larsson, 2007:s.70-71

⁴ Arlebrand & Wallin, 2004:s.12

⁵ Arlebrand & Wallin, 2004:s.12

Sverige på slutet av 1800-talet och början av 1900-talet.⁶ I och med religionsfrihetslagen 1951 blev det även tillåtet att lämna Svenska kyrkan utan att bli medlem i något annat samfund. Och under 1960-talet kom ytterligare en lag som avskaffade kristendomsundervisningen i skolorna tillsammans med morgonbön och psalminlärande och istället införde man en informativ religionskunskap.⁷

I Sverige var frikyrkorörelsen tillsammans med arbetarrörelsen och nykterhetsrörelsen påskyndande krafter i arbetet för ett demokratiskt samhälle. I denna kamp för ett demokratiskt samhälle började många känna sig fria från de gamla makterna som kungen och statskyrkan. Allt fler ville självständigt ta ställning till livets stora frågor. Under 1900-talet förlorade den svenska statskyrkan sin ensamrätt på att företräda den rätta religionen och då uppstod en mängd religiösa rörelser. Till en början innebar mångfalden att människor fick möjlighet att välja andra tolkningar av kristendomen än den som statskyrkan hade påtvingat dem. Men på sikt medförde denna religiösa mångfald också att människor öppet kunde välja en annan religion. En del valde bort religionen överhuvudtaget, eftersom de ansåg att den inte hade någon betydelse för den moderna människan och för andra försvagades religionens påverkan.⁸

Sekularisering

Det lutherska enhetssamhället ersattes steg för steg av den sekularistiska välfärdsmodellen. Den sekularisering av samhället som började i slutet av 1700-talet fortsatte i allt snabbare takt. Idag ser man religion som något gammalmodigt som har minskat drastiskt och nästan försvunnit när upplysning, rationalitet och utveckling breddade ut sig.

På frågan om vad religion är, skulle människor en gång i tiden ha ett både enkelt och självklart svar. För hundra år sedan hade religionen, i form av ”kyrkan mitt i byn” en given funktion i det svenska samhället. Kyrkan både organiserade och deltog i diskussioner om samhällets utveckling, ungdomens fostran, vård av äldre och sjuka och upprätthållandet av lag och ordning. Men med tiden när samhället och religionens plats och betydelse i det förändrats har svaret blivit allt mer försvårat. Religionens förändring, hänger samman med hur det moderna samhället formats och fortfarande formas av mer övergripande sociala och kulturella förändringar. Dessa förändringar har länge nämnts med ordet *sekularisering*. Och sedan början av 2000-talet brukar Sverige beskrivas som ett av världens mest sekulariserade länder.

---

⁶ Arlebrand & Wallin, 2004:s.12-13

⁷ Berglund & Larsson, 2007:s.61

⁸ Arlebrand & Wallin, 1998:s.10

Men vad menas med att man säger att Sverige är ett sekulariserat land? Sekularisering är svårt att definiera, det kan betyda att staten är neutral i religiösa frågor, det kan också betyda att religionens påverkan minskar, men även att färre människor är religiösa. På ett mer enklare sätt kan man säga att sekularisering innebär att religion betyder allt mindre för allt fler människor. Grundbetydelsen i begreppet sekularisering är att sådant som de religiösa institutionerna haft makt att besluta om och haft stort inflytande över har i och med utvecklingen förts över till sekulära institutioner och makthavare. Sekularisering innebär med andra ord att de religiösa institutionerna exempelvis förlorat egendom, makt, inflytande, och folklig stöd i förhållande till de sekulära.⁹

Sverige är ett bra exempel på ett sekulariserat samhälle där religion spelar en mycket liten roll för hur människor lever sitt liv i vardagen och formar sitt förhållningssätt till tillvaron. I det svenska samhället har kyrkan undan för undan försvunnit ur det offentliga livet och den kristna berättelsen lever inte längre i det allmänna medvetandet. Kyrkorna står tomma, de yttre uttrycken för tron i familj och församling blir färre och otydligare, som att gemensamt be, gemensamt fira kristna högtider som påsk och jul, gå till söndagens gudstjänst. Söndagskolan har lagts ned av kyrkorna själva och ersatts av olika typer av barnverksamhet som i sin tur tonat ned sitt religiösa innehåll. Religiös fostran sker knappast i hemmen och sedan länge förekommer t.ex. inte bibelläsning, bön och kristendomsundervisning i den svenska skolan och den som ska vittna i en domstol behöver inte längre avlägga ed på Bibeln. Poängen är att tro utövas inte inom religiösa institutioner på samma sätt som tidigare och många har ett mer komplicerat och avbrutet förhållande till religionen.

Demokratiseringen har lett till att religionen blivit privat område. Idag är det enbart tio till femton procent av Sveriges invånare som bekänner sig som kristna. Men sekulariseringen har också påverkat de som bekänner sig som kristna. En stor del av de kristna är inte engagerade i någon kyrka därför att även för de troende har tron blivit en privatsak.¹⁰

Många kristna och särskilt personer med universitetsutbildning tror inte längre på vissa saker som av tradition har varit viktig för kristen tro. I Sverige är det inte längre självklart att man som kristen tror att Gud gör underverk, att Jesus kroppsligen uppstod från de döda och att Jesus ska komma tillbaka. Många kristna tror inte heller på djävulen och helvetet.

---

⁹ Svanberg & Westerlund, 2008:s.32-33

¹⁰ Arlebrand & Wallin, 2004:s 15-16

I moralfrågor, särskilt i frågor som handlar om sex och samlevnad, har många kristna ståndpunkter som är i strid med kristendomens lära. Sekulariseringen har alltså skapat en splittring som går rakt igenom de olika kristna traditionerna, kyrkorna och samfunden.¹¹

Om man tittar närmare på de undersökningar som gjorts så ser man hur intresset för medlemskap i religiösa organisationer har minskat tydligt. Många samfund har förlorat medlemmar, och allt färre deltar i gudstjänster och andra religiösa samlingar. Undersökningar som gjorts under de senaste årtiondena ger en tydlig bild av Sverige som ett av de mest sekulariserade länderna i västvärlden. I texten ovan diskuterade jag religionens reducerade makt i det offentliga livet och hur religion har börjat betyda allt mindre för allt fler människor. Men i nästa avsnitt vill jag behandla sekulariseringen på individnivå, dvs. med hjälp av religionssociologiska undersökningar som genomförts vill jag framlägga den svaga tron och praxisen bland svenskarna, och för att göra det ännu mer tydligt vill jag visa en jämförelse statistik som genomförts mellan Sverige och andra länder.¹²

Kristen tro och praxis i det sekulära Sverige

Det som man studerar på individnivå är oftast synpunkter om vad människor tror, och dels de religiösa beteenden, som till exempel bön och gudstjänstdeltagande, som är kopplad till tron. När man studerar sekulariseringen kan det vara enklare att se nedgång i gudstjänstdeltagandet än nedgången i den kristna trons utbredning. Därför så behöver inte sambandet mellan religiös tro och praxis alltid vara det samma, t.ex. förr i tiden i enhetssamhället så var gudstjänstdeltagandet som sagt påbjudet och det behövde inte ha någon anknytning till individens personliga religiösa tro därför att människor som inte hade den kristna tron gick ändå till kyrkan av andra skäl än absolut religiösa. Relationen mellan tro och gudstjänstdeltagande har med tiden förändrats mycket, t.ex. tittar man på samtiden så ser man att andelen som deltar i gudstjänster är lägre än andelen som tror på Guds existens.¹³

Religionssociologiska studier som genomförts visar att allt färre svenskar deltar i dop, konfirmation, bibelläsning och gudstjänster och denna bild bekräftades av en livsåskådningsundersökning som genomfördes år 1986. Av dem som deltog i undersökningen var det endast 9 % som betecknade sig som troende kristna, 16 % var regelbundna bedjare, och 9 % deltog i

---

¹¹ Arlebrand & Wallin, 2004:s 15-16

¹² Bråkenhielm, 2001:s. 33

¹³ Bråkenhielm, 2001: s. 34

gudstjänster minst en gång i månaden. Nära hälften ca 48 % av dem som hade en gudstro och som bad regelbundet, deltog sällan eller aldrig i gudstjänster. I senare undersökningar som gjorts år 1998 har man nästan fått samma resultat som 1986 års undersökning då det gäller frågor om religion.¹⁴

I samma undersökning från 1986 har man frågat de deltagande om deras tro på Gud eller en högre makt, 36 % trodde på att det finns en Gud, en överjordisk makt eller kraft. Men den tro deltagarna gav uttryck för var ofta en oklar tro på att det kanske finns en Gud, en högre makt eller ”Något”. De tror på en högre makt, på något gudomligt eller andligt, men har svårt att nämna om det är Gud eller inte. Man kan alltså säga att svaren ger en bild av osäkerhet hos de deltagande.¹⁵

Nästan hälften av svenskarna anser att vetenskapens utveckling försvårar tron på en gudomlig skapare. Undersöker man resultatet från de tillfrågade om tro på gud/högre makt relaterar skapartro och vetenskap på olika sätt. En dryg fjärdedel av dem som tror på en personlig Gud anser att vetenskapens framsteg försvårar tron på en skapare. Men gruppen som är mest benägna att se vetenskapliga framsteg som hinder för tron på en skapare är just de som inte tror på gud eller något övernaturligt.¹⁶

Vår tid präglas av vetenskapen därför att vetenskapen har lagt grunden till tekniska framsteg som i sin tur har resulterat i framväxten av industrisamhället och välfärdssamhället. Vetenskap och beprövad erfarenhet är den kunskapsväg som de flesta anser vara den säkraste. Man kan säga att vetenskapen har en grundläggande tillit hos en majoritet av svenskarna. Därför att 66 % har en positiv förväntan på att vetenskapen kommer att kunna förklara det som människor idag inte uppfattar och därför sammankopplar de flesta ”säker kunskap” med vetenskap.¹⁷

Om vi fortsätter med en undersökning som genomfördes år 1998 då man frågat deltagarna om deras syn på Jesus var det endast 12 % som ansåg det vara absolut sant att Jesus var både Gud och människa, medan fler ansåg att Jesus var en profet. En dryg tredjedel svarade att Jesus var en religiös ledare, medan 4 % var helt säkra på att Jesus aldrig har funnits. I alla frågor som

---

¹⁴ Bråkenhielm, 2001: s. 34

¹⁵ Bråkenhielm, 2001: s. 35

¹⁶ Bråkenhielm, 2001: s 84

¹⁷ Bråkenhielm, 2001:s.81-84

gällde synen på Jesus var andelen som svarade ”vet ej” mycket hög och då det gällde frågan om man trodde att Jesus var både Gud och människa var det så många som en tredjedel dvs. 32 % som svarade ”vet ej”.¹⁸

På frågan om tron på ett liv efter döden var det 24 % som var helt säkra på att det finns ett liv efter döden medan ca 25 % var helt säkra på att det inte finns något liv efter döden. Och cirka 21 % har svarat ”ja kanske” och ungefär lika många har svarat ”nej, troligtvis inte” medan 12 % svarat att de inte visste. Svaren på frågorna om gudstro, synen på Jesus och tron på vad som händer efter döden ger alltså en bild av osäkerhet hos svenskar.¹⁹

Även om många människor har någon form av gudstro, är det alltså bara en liten del av befolkningen som har en kristen tro. Det finns alltså tydliga förändringar av gudsbilden därför att tron på en personlig Gud har i stor sätt ersatts av en mer obestämd tro på en transcendent makt eller ”Något”. De som har en gudstro, anses uppfatta Gud antingen som något inom människan själv eller som en opersonlig högre makt, och inte en Gud som man kan ha en personlig relation till. Kristusgestalten tycks ha försvunnit ur människors medvetande men detta är väl inte förvånande när majoriteten har vag och oklar gudsbild. Kanske är det då inte heller förvånande att få menar att Gud är viktig i deras liv. Enligt en undersökning som genomfördes år 1990 menade knappt 10 % av befolkningen att Gud var mycket viktigt i deras liv samtidigt som 40 % ansåg att Gud inte har någon betydelse alls för de.²⁰ Sammanfattningsvis kan sägas att den kristna trons obetydliga roll i det svenska samhället återspeglas i de undersökningar som gjorts.

Som tidigare nämnts har antalet engagerade i kyrkor och samfund blivit allt färre i takt med ekonomisk utveckling, högre levnadsstandard, ökad utbildning och ökade personlig tillfredställelse. En intressant undersökning från European Social Survey från 2004 visar jämförande statistik för hur långt olika länder har kommit i frågan om tro och praxis, och det har visat att Sverige är ett av de länder som kommit allra lägst. Om man tittar närmare på hur ofta man besöker en gudstjänst, hur ofta man ber och i vilken utsträckning man betraktar sig själv som religiös, visar undersökningen att det endast är Tjeckien som har lägre värden än Sverige. Resultaten visar att det endast är 5 % av den svenska befolkningen över 15 år som utför

---

¹⁸ Bråkenhielm, 2001: s. 37-38

¹⁹ Bråkenhielm, 2001: s. 40

²⁰ Bråkenhielm, 2001: s. 38

gudstjänstbesök och som håller bön varje vecka och anser sig vara ”mycket religiös”. Dessutom har resultat från undersökningen visat att en stor svensk majoritet 80 % inte uppvisar ett enda av dessa tre kännetecken på starkt religiöst engagemang. De som har ett lika svagt förhållningssätt till religion är betydligt färre i länder som Grekland, Polen, Irland, Portugal och Slovakien.²¹

Bilden av svenskarnas svaga intresse för religion blir ännu mer tydligt när man utgår från ett globalt perspektiv. Ett exempel är att omkring 35 % svenskar anser att religion är viktigt i deras liv medan det i länder som Förenta staterna, Turkiet, Iran och Indien är mer än dubbelt så många nästan 80 % som tycker att religion är viktigt i deras liv. När det gäller frågan om hur viktig man anser Gud vara i det egna livet så är skillnaden mellan Sverige och andra länder ganska stort. I Sverige är det endast en av 10 som säger att Gud är mycket viktig i deras liv, samtidigt som 40 % anser att Gud inte har någon betydelse alls för dem. I andra länder som Förenta staterna, Turkiet, Iran och Indien är resultaten nästan raka motsatsen.²²

Tittar man på det religiösa engagemanget så är det som tidigare nämnt endast 5 % av svenskarna som deltar i gudstjänst varje vecka. Medan det i Förenta staterna och Brasilien är runt hälften av befolkningen som går i kyrkan varje vecka, är det enbart 13 % av svenskarna som anser att kyrkor och samfund har bra svar på existentiella frågor, samtidigt som hälften säger motsatsen. I andra länder ser det annorlunda ut därför att där har allt fler ett förtroende för institutionerna.²³ En av anledningarna till minskningen av svenskarnas deltagande i religiösa kyrkor och samfund beror delvis på *privatreliogiositet*. Man har ibland, inte minst i massmedia, pratat om att ett betydande antal människor i dagens Sverige skulle kunna beskrivas som *privatreliogiosa*, vilket jag tänker ta upp här nedan.

Privatreliogiositet

Med *privatreliogiositet* menas religion som utövas endast i det enskilda, privata livet, till skillnad från sådan religion som också tar sig uttryck i offentligt beteende, t ex gudstjänstdeltagande. När det gäller privat religion så är det inte fråga om trons innehåll utan det handlar mera om trons synliga uttryck. Det finns en stor *privatreliogios* grupp i det svenska samhället, vars tro kan ta sig olika uttryck och innehålla element från flera olika religiösa traditioner. Det

---

²¹ Svanberg & Westerlund, 2008: s.34-35

²² Svanberg & Westerlund, 2008: s.34-35

²³ Svanberg & Westerlund, 2008: s 34-35

kan handla om allt från en oklar tro på "Något" till utmärkande religiösa antaganden. Männskor väljer själva sina trosföreställningar och ser vanligen inte någon speciell religiös inriktning som mer sann eller riktig än någon annan.²⁴

Idag har individen större möjlighet att välja sin tro och den nya situationen beskrivs ibland som ett religiöst eller andligt "smörgåsbord" där man plockar det som passar en bäst. I det nutida västerländska samhället finns inte längre någon allmänt accepterad uppfattning som för till den heliga tron utan individen lämnas att själv bygga upp sin världsbild på grundval av alla de uppfattningar som förs ut från skilda håll. Tidigare var detta inte tänkbart därför att de flesta eller alla delade den uppfattning om den heliga tron som de religiösa institutionerna förde ut och den institutionella religionen var helt dominerande.²⁵

Privatisering av religionen kan tolkas som en protest mot auktoritära uttalanden och krav på underkastelse. I samma utsträckning som demokratiseringen vunnit insteg får det personliga valet också styra religiös tillhörighet. Om man granskar skälen till varför många generellt tar avstånd från den etablerade religiositeten och istället utför privatreligiositet, så är det för att man inte är så säker i sin tro. Man tror ju på att det finns något över oss som bestämmer men sedan om det är Gud eller vad, det vet de inte.²⁶ En annan tänkbar anledning till det privatiserade religiositeten bland det svenska folket kan även vara att många känner sig främmande för kyrkornas tro.²⁷

Det är främst människor i yngre medelålder som är privatreligiösa, därför att många av dem befinner sig mitt i livet och har förmodligen svårt att hinna med fastare engagemang. En annan viktig anledning är också att de är uppväxta i en tid som präglats av sekularisering, vilket innebär att de under sin barndom kanske inte knutit starka band till religiösa samfund.

En vetenskaplig studie från 2002 visar att även om svenskar har olika trosinriktningar och även om deras meningssystem skiljer sig åt på flera sätt, så har de ändå något som är gemensamt. Det gemensamma är att de av olika anledningar valt att utöva sin tro utan att delta aktivt i något religiös samfunds verksamhet.²⁸

---

²⁴ Svanberg & Westerlund, 2008: s. 29

²⁵ Lövheim, 2007: s. 30

²⁶ Wikström, 2003: s. 137

²⁷ Bråkenhielm, 2001: s.49

²⁸ Svanberg & Westerlund, 2008: s.29-32

Sverige präglas av mångfald, och privatreligiositeten är ett uttryck för den mångfald och variation som står att finna på den religiösa marknaden. I sekulariseringens skugga söker många människor efter en religiositet där förklaringar på aktuella livsfrågor står att finna. Man tror att gruppen privatreligiösa kommer att förbli stor, eller till och med växa, i takt med att yngre generationer med svag kyrklig förankring växer upp.²⁹

Även amerikanska forskare har påpekat att den religiösa socialisationen i ett sådant samhälle blir ineffektiv, med detta menar de att om föräldrarna inte deltar i gudstjänster, kommer som regel inte heller barnen att göra det, vilket får till följd att allt färre människor får kunskap om kristen tro.³⁰ I sammanhanget är det värt att titta på sekulariseringens påverkan på skolan och på dagens ungdomar som ska forma framtidens samhälle.

Sekulariseringens påverkan på skolan

Från kristendomskunskap till religionskunskap

Skolans undervisning i kristendomskunskap har också under några årtionden genomgått stora förändringar. I skolan läste man tidigare kristendomskunskap och på universitet teologi. Religionsundervisningen både på universitet och i vanliga skolor fortsatte att ha en religiös eller konfessionell karaktär efter andra världskriget. Kristendomskunskap hade då en särställning, det stod först i kursplaner och på betygsblanketter, vilket markerade att skolan var en kristen skola. Särställningen kunde man tydligt se i andra aktiviteter som exempelvis den obligatoriska morgonbönen i skolorna. Men i och med religionsfrihetslagen år 1951, började den konfessionella bilden försvagas i skolan.³¹

Mot bakgrund av sekulariseringen av samhället framstod en konfessionellt styrd religionsundervisning som omöjligt, därför att i skolan och på universitet kunde man inte tala för något ovetenskapligt som kristendom. Därför så avskaffades kristendomsundervisningen på 1960-talet och istället infördes en informativ religionskunskap. I 1962 års läroplan för grundskolan flyttades kristendomsämnet ned till en plats bland övriga ämnen, inom blocket för samhällskunskap. Det var ett av tecknen på den utveckling som ägt rum och som inneburit en religiös förändring inte bara av samhället utan också i skolans värld.³²

---

²⁹ Svanberg & Westerlund, 2008: s.32

³⁰ Bråkenhielm. 2001: s. 60-61

³¹ Marklund, 1983: s.12

³² Marklund, 1983: s.12

Övergången till konfessionslös undervisning som fastställdes av riksdagen 1962 var den mest genomgripande reformen. Därför att syftet med undervisningen i kristendomskunskap skulle ha till uppgift att endast orientera eleverna om den kristna tron, och inte längre lägga grunden till en kristen livsåskådning. Undervisningen skulle vara objektiv, dvs. att undervisningen skulle meddela kunskaper om olika trosåskådningar utan att påverka eleverna, detta blev ett begrepp som spelade stor roll i skoldebatten under 60-talet. Kravet på objektivitet, skapade en livlig debatt, och av många lärare upplevdes detta som ett problem när de skulle undervisa i religionsämnet. Lärarna påpekade att de inte visste ”vad man fick säga och vad man inte fick säga” på undervisningen.³³

Beteckningen av ämnet kristendomskunskap ändrades i Lgr 69 till religionskunskap och på 1970-talet ändrade utbildningen i religion namn från teologi till religionsvetenskap. Det betonas att undervisningen i religionskunskap i första hand måste vara en undervisning om kristen tro och etik, men det är klart att tillkomsten av ändringar innebar att den tid som ägnades åt kristendomsämnet blev mindre.³⁴ Kristendomens historia och riter hade fortfarande större plats i undervisningen men i princip skulle alla religioner behandlas likadant. Det handlade nu om kunskap och religion och dess riter, inte om kunskap och insikt i en religion och dess väsen

Lpo 94 föreskriver att undervisningen i skolan skall vara icke-konfessionell. Olika religioner skall studeras och presenteras utifrån sina historiska förutsättningar utan några värderande moment. Sedan är det individens sak att ta ställning till den ena eller den andra livsåskådningen. Och läroböckerna som tidigare börjat med berättelser ur Bibeln eller beskrivningar av kyrkans verksamhet, började nu med samtal om väsentliga livsfrågor. Någon systematisk behandling av exempelvis den kristna tron fanns inte längre med i läroböckerna. Det vill säga namnbytet från kristendomskunskap till religionskunskap markerar att betydande förändringar av religionsämnet ägt rum, att undervisningen har avskiljt sig från sina kristna utgångspunkter och fått en sekulär profil.³⁵

Religionsundervisningens ändrade utformning har lett till och leder till ett minskat religiöst medvetande och minskad kunskap om kristendom. En undersökning som SÖ genomförde

---

³³ *Marklund*, 1983: s.12

³⁴ *Marklund*, 1983: s.13

³⁵ *Marklund*, 1983: s.13

1979 om tonåringen, livsfrågorna och skolan, som publicerades under rubriken Tonåringen och livet har gett en tydlig bild på att ungdomarnas intresse för kristendomsämne och de kristna frågorna fortfarande är lågt. Många elever har mycket bristfälliga kunskaper om det kristna kulturarvet och de kristna grundvärderingarna. Huvudorsaken till den här bristen är, som ovan nämnt, den gradvisa minskningen av undervisningen av ämnet kristendoms-kunskap. Det vill säga förändringen av kristendoms-kunskap till religionskunskap, därefter den allt mindre andelen kristendoms-kunskap inom religionsämnet och slutligen den minskade andelen religionskunskap inom orienteringsämnena.³⁶

I dagens samhälle lever unga svenskar i en vardag präglad av flera olika medier vilket innebär att en stor del av ungas kunskaper om omvärlden idag kommer från medier och inte som tidigare främst från skola, kyrka och familj.³⁷ Flera undersökningar om unga och religion visar en överensstämmande bild. En liten minoritet av tonåringarna är aktiva i de religiösa organisationerna och samfundens verksamhet. Svenska kyrkans statistik visar t.ex. att andelen konfirmerade 15 åringar minskat från närmare 80 % till drygt 35 % sedan 1970-talet.

Framför allt i storstäderna har en allt mindre del av dessa också någon tidigare koppling till kyrkan genom t.ex. barnverksamhet. Av dessa anledningar anser jag det vara intressant att titta på hur ungdomarnas uppfattning om religion och religiositet och deras kunskaper om kristendomen och intresse för religionsämnet ser ut i dagens samhälle. Därför går jag nu över till en liten undersökning som jag har gjort bland gymnasieelever i Gävle, vilket ger en intressant bild som bekräftar det som forskarna framfört om dagens ungdomar.

Undersökning bland ungdomar

Undersökningen skedde med enkätfrågor som jag lämnade till lärarna i de tre gymnasieskolor i Gävle, Vasaskolan, Polhemsskolan och Borgarskolan. Enkäten utdelades till 6 klasser med sammanlagt 108 elever, som bestod av 52 killar och 56 tjejer. Varje elev fick förutom enkäten ett kuvert att lägga enkäten i när den var ifylld och de som deltog i undersökningen var anonyma. Enkäten bestod av 13 frågor och första sidan innehöll frågor om elevens och föräldrarnas religiösa bakgrund, t.ex. om de är religiösa eller engagerade i kyrkornas eller samfundens verksamhet. De andra frågorna var om Guds existens, bön, bibelläsning och tron

---

³⁶ *Marklund*, 1983: s.18

³⁷ *Lövheim*, 2007: s.185

på ett liv efter döden. Och en ytterligare fråga var om de hade haft en känsla av att på något sätt vara i Guds närvaro.

En sammanställning av svar på dessa ovan nämnda frågor visade att den störta andelen av ungdomarna var icke-religiösa. Det var så många som 89 % som uppgav att varken de själva eller deras föräldrar var religiösa eller engagerade i kyrkan, medan 11 % beskrev sig själva och sin familj som religiös, men som ändå deltog sällan eller aldrig i gudstjänster. På frågan om Guds existens var det ca 66 % som absolut inte trodde, 9 % trodde och 25 % var tveksamma. När det gäller bön var det ca 75 % som absolut inte utförde bön, 17 % gjorde det ibland och 8 % gjorde det regelbundet. Jag har dessutom frågat om de läser Bibeln eller tänker göra det och då har ca 53 % aldrig läst och tänker heller inte göra det. Medan 32 % har läst några sidor och 15 % läser regelbundet.

På frågan om de har haft känslan av att vara i Guds närvaro så har 85 % inte haft den känslan, ca 14 % har varit i Guds närvaro och 1 % var tveksam. Sista frågan på enkätens första sida var om tron på ett liv efter döden och på paradiset och helvete. Det var ca 39 % som trodde på ett liv efter döden, men av dessa var det nära hälften som inte trodde på att det finns paradiset och helvete, och 41 % trodde på ingenting alls medan 20 % var tveksamma.

Enkätens baksida bestod av ytterligare frågor och det var först några kunskapsfrågor t.ex. vad Jesus betyder för en kristen, varför kristna firar jul och påsk, dessutom ville jag att de skulle namnge några gammaltestamentliga profeter. För att se hur mycket intresse eleverna har för religionsämnet så frågade jag vad de tyckte om religionsämnet i skolan, vilka moment de skulle vilja ha mer eller mindre av samt varifrån de har fått sina kunskaper i kristendom. Resultaten på denna sida var väldigt förvånande, därför att både kunskapen om kristendom och intresset för religionsämnet var otroligt låg.

Första kunskapsfrågan var vad Jesus betyder för en kristen, och då svarade 36 % att Jesus är Guds son som är messias och att kristendomen kretsar kring Jesus, 18 % svarade att Jesus betyder mycket för en kristen, medan 30 % svarade "vet ej" var det 16 % som inte svarade på denna fråga. När de skulle namnge 5 gammaltestamentliga profeter var det 70 % som svarade att de inte visste, endast 17 % har namnet 5 profeter och det förvånande är att vissa av dem har även räknat med, Buddha, Muhammed och t.o.m. Allah, och 13 % har endast namngivit 1 eller 2 profeter. När det gäller frågan om varför kristna firar Jul och Påsk svarade 79 % att jul

firas till påminnelse av Jesu födelse och påsk firas för Jesu död och uppståndelse, medan resten svarade att man gör det för att det är roligt med presenter och att umgås med familj och vänner.

Då när svaren av eleverna visar hur lågt det religiösa engagemanget och kunskaperna om kristendomen är så är det väl intressant att titta varifrån eleverna har fått sina kunskaper om kristendomen. De flesta ca 66 % hade fått kunskaperna från skolan och 7 % både från kyrkan och skolan, 6 % både från konfirmationen och från skolan. Det var ett mycket litet antal ca 13 % som hade fått det från hemmet och resten hade inte svarat på denna fråga.

Många ungdomar är kritiska till skolans religionsundervisning. Mindre än hälften sätter skolans undervisning i främsta rummet. Det var ca 50 % som tyckte att det var både ointressant och onödigt med religionsämnet i skolan, medan 33 % tyckte att det var mycket intressant och 17 % tyckte att det var ganska intressant. En ytterligare fråga var om de ville ha ut mer eller mindre av något moment i religionsundervisningen, 34 % tyckte att det var bra som det var, 46 % ”vet ej” och 19 % ville ha mer om världsreligionerna och speciellt om buddhism och hinduism, dessutom ville de att det ska vara mera diskussioner på lektionerna.

Som avslutnings fråga ville jag att eleverna skulle skriva sina åsikter om den sekularisering som tagit över det svenska samhället, om de ansåg sekulariseringen vara en positiv eller en negativ utveckling. Det var 48 % som tyckte att sekularisering var en positiv utveckling, de ansåg att det var positivt att människor fick tänka och leva fri som de ville, medan 5 % tyckte att det var en negativ utveckling och övriga lämnade frågan utan att besvara.

Sammanfattningsvis kan sägas att nästan alla som deltog i undersökningen var icke-religiösa och hade varken intresse för eller kunskap om kristendom. Ungdomarnas egen gudstro har betydelse för hur meningsfulla de upplever studierna i kristendom. Ett flertal undersökningar bekräftar att elevernas intresse för kristendomsundervisningen har starkt samband med om de själva tror på Gud eller inte. Däremot tonåringar som kommer från en religiös miljö, som själva tror på Gud och har en tillräcklig intellektuell mognad förväntas ha bättre kunskaper i kristendom.³⁸ Forskning om unga visar tydligt att uppväxt i en religiös miljö har stor betydelse både när det gäller intresse för och engagemang i religiösa sammanhang senare i livet. En

---

³⁸ *Marklund*, 1983: s 24

studie i Stockholms stift som genomfördes hösten 2005 visade att en stor del av dem som kom till ungdomsverksamheten inte hade någon tidigare kontakt med kyrkan genom familjen. När det gällde deras fortsatta engagemang tycks det som att det framför allt är de som har vuxit upp i och lärt sig kyrkans tradition och tro som kommer att stanna kvar. Det vill säga de som varit aktivt religiösa i sin ungdom behåller också en kristen tro genom åren, medan de som inte tidigt lärt sig ett religiöst språk och beteende inte heller tillägnar sig detta senare i livet.³⁹ Det är en besvikelse att majoriteten av eleverna visar bristfälliga kunskaper och lågt intresse för kristendom. Att ungdomarnas kunskaper i kristendom är dåliga i denna tid kan vara oroväckande, då så många främmande, ofta extrema s.k. nyandliga rörelser dyker upp och erbjuder sina lösningar på livsfrågorna.

Hur mår det gudlösa samhället?

Så här långt har vi sett att Gud är förlorad eller bortglömd i det sekulariserade samhället. Människan har intagit Guds plats, hon tror på teknik, vetenskap och utveckling och Gud har flyttats allt längre från den värld människor lever i. Som en positiv följd av sekulariseringen befriades människor kanske från kristendomens skuggsidor, auktoritetstro, skuldbeläggning, intolerans m.m. Men lika tydlig är den negativa följden då samhället förlorar det meningsfulla samlande perspektivet på tillvaron, då individualism har lett till ensamhet, utanförskap och existentiell vilshenhet.

Religion handlar inte bara om gudar, kyrkor, magi eller meditation. Religionens funktion kan beskrivas som att ge redskap för att hantera existentiella frågor, frågor om livets ursprung och mål, livets mening, skuld, ångest, ensamhet människovärde m.m. Innan västvärldens industrialisering och vetenskapliga revolution var Bibeln källan till kunskap, men idag är den uppfattningen ersatt av den vetenskapliga världsbilden. Den snabbväxande vetenskapliga världsbilden förvandlade gradvis frågan om livets mening till något subjektiv. Vilket innebar att individen i större utsträckning blev alltmer hänvisad till sig själv. Därmed uppstod också en allt starkare längtan efter att finna en mening utanför sig själv. Även människor med högintellektuell förmåga, som matematikern Pascal, upplevde den känsla av meningsförlust som den nya världsbilden förde med sig.⁴⁰

---

³⁹ *Lövheim*, 2007: s.164

⁴⁰ *Dahlin*, 2004, s: 11-19

Eftersom religion är ett av de allra mäktigaste redskapen vi har när det gäller att skapa ordning och en känsla av mål och mening i tillvaron, medför dess försvagade ställning till en rad problem för individen. Det religion framför allt har att erbjuda är svar på grundläggande existentiella frågor som: vem är jag? Vart är jag på väg? Varför finns jag? och Vart tar jag vägen när jag dör? Som en följd av detta skänker den sina anhängare trygghet, stöd och styrka. Religionen tillhandahåller också riter kring vilka vi kan samlas och uppleva gemenskap och närhet till såväl andra människor som det gudomliga.⁴¹

Hittar man inga andra hållbara svar på de frågor den gemensamma religionen tidigare besvarat, och ingen ersättning för de funktioner denna fyllde, innebär alltså dess frånvaro ett bristtillstånd på en rad grundläggande existentiella områden. Att en sådan brist finns hos många svenska ungdomar har bland annat framkommit i ett antal religionssociologiska undersökningar som gjorts bland svenska högstadie- och gymnasieelever under slutet av 1900-talet. I rapporten till en av dessa undersökningar från 1974 påpekar religionssociologen Harry Aronson att förlusten av religionen leder till att många ungdomar har svårt att beskriva sin egen verklighet och att på allvar känna att livet har en mening.⁴²

Sekulariseringen har medfört en frihet för människor att själva välja bland livsåskådningar och att välja bort riter och religiösa traditioner. Men friheten som människan fått har samtidigt skapat en tomrum och längtan efter en djupare tolkning av tillvaron, symboler och riter. I ett välfärdssamhälle som Sverige är människor kanske allt friskare fysiskt sett, men ändå är det många som upplever otillfredsställelse, tristess eller plågsamt missmod och det är många som frågar: Varför har vi det inte bättre när vi har det så bra? En viktig anledning är att i vår sekulariserade och naturvetenskapligt präglade samhälle har de existentiella frågorna en mycket avlägsen plats. Samhällets viktiga frågor är praktiska och konkreta, vilket oftast betyder tekniska och ekonomiska. Vetenskap och teknologi förväntas lösa människors grundläggande problem. Men det naturvetenskapligt baserade tänkandet har tyvärr inte kunnat tillfredsställa människors behov av att reflektera kring vad det finns för mening med tillvaron.⁴³

---

⁴¹ Bossius, 2003,s:34

⁴² Bossius, 2003,s:34

⁴³ Dahlin, 2004, s: 11-19

Som präst och teolog säger författaren Per Arne Dahl att många människor som inte har funnit sig till rätta i kyrkan, men som söker efter något att tro på och orienterar sig efter, de söker efter en mening med livet. Det finns ofta en påtaglig livsåskådningsmässig övertro i nutidens ångest, en känsla av tomhet eller meningslöshet. Den terapeutiska kulturen upptäcker att sökande efter mening är ett centralt innehåll i den nutida ångestens uttryck.⁴⁴ Författaren Arne Dahl menar att tristessen kan vara ett symptom på en överstimulerad kultur och en nästan påtaglig andefattigdom. Psykologen och samhällskritikern Benjamin Katz menar att det är välfärdsstaten som driver fram tristessen. Därför att förr handlade livet i hög grad om att klara av att överleva och idag när vi nästan inte behöver kämpa för någonting alls, och när det snart inte finns något som är tvingande nödvändigt i tillvaron skapar det ett tomrum, hävdar Katz.⁴⁵

I en artikel i svenska dagbladet från 26 november, 2005, säger litteraturprofessorn Torsten Pettersson att han undrar varför det svenska samhället mår dåligt trots vällfärden. Han säger att allt fler sjukpensionerar sig av psykiska skäl, drogare sig med sprit och antidepressiva piller och tröstäter sig feta. Enligt Pettersson är sekulariseringen den stora orsaken till människors ohälsa, människan känner vilshenhet och tomhet, därför att materiellt välstånd inte är nog. Han menar att man måste känna existentiell meningsfullhet för att må bra. Därför att tillfällig tillfredsställelse inte kan mätta människans djupgående och grundläggande behov av mening i tillvaron. Men samtidigt påpekar han det har blivit allt svårare att tillfredsställa existentiella behov efter sekulariseringen.⁴⁶

I artikeln hänvisar Pettersson till en studie gjord av socialstyrelsen 2005, där 34 500 svenskar ingick, som visade att andelen "ångestfyllda" i befolkningen hade stigit från 12 till 22 procent sedan 1989. Med anledning av detta tycker han att dels läkare, psykologer och terapeuter ska få en utbildning som hjälper dem att uppmärksamma den möjliga existentiella delen i patienternas psykiska problem. Artikeln avslutar han med att säga "Nu måste vi lära oss att liksom fysiska symptom som kan ha psykiska orsaker, kan även de psykiska symptomen också ha en livsfilosofisk orsak".⁴⁷

---

⁴⁴ Wikström, 2003,s: 124

⁴⁵ Dahl, 2004, s:14-15

⁴⁶ http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/varfor-mar-vi-sa-daligt_481561.svd

⁴⁷ http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/varfor-mar-vi-sa-daligt_481561.svd

Analys/Diskussion

Upplysningsidéerna, vetenskapen, demokratiseringen, framgångstankarna i västvärlden har bidragit till en stark sekularisering i samhället. Sekulariseringen har lett till att staten, samhället, politiken, etiken och kulturen blivit självstyrande, oberoende av den kristna tron. I vår kultur är filosofi och teologi i traditionell mening inte längre makter för hur vi skall tänka, utan denna funktion har tagits av bland annat politiken, vetenskapen och ekonomin. Att tron på Gud försvann verkar inte uppfattas som någon stor katastrof för det svenska samhället, anledningen är att människan har satt sin tro och hopp till det mänskliga vetandet och i vetenskapen som den utvecklats.

När man analyserar sekulariseringen ser man att det i sekulariseringen finns ett drag att gå från det offentliga till det privata, från det gemensamma till det individuella, från det för alla iakttagbara och hörbara till det osynliga och tysta. De yttre uttrycken för tron i familj och församling har blivit allt färre och otydligare, som att gemensamt be, gemensamt fira kristna högtider, gå till söndagens gudstjänster m.m. Folk i allmänhet gick i kyrkan förr i tiden men idag ser vi att gudstjänstfrekvensen är nere i ett par procent. Att det religiösa engagemanget är mycket lågt i det svenska samhället borde inte förvåna oss när det idag är en minoritet av svenskarna som är bekännande kristna. För många svenskar spelar varken kyrkans lära eller moral någon större roll.

Poängen är att tro utövas inte inom religiösa institutioner på samma sätt som tidigare. Och många har ett mer komplicerat och bristande förhållande till religion. På ett tydligare sätt skulle man kunna säga att svenskarna i allmänhet har blivit mindre religiösa, idag är det bara 10-15 % svenskar som bekänner sig som kristna och att vara svensk förknippas inte längre med att vara kristen lutheran. Bilden i dag är att sekulariseringen innebär att man lämnar den organiserade religionen och bygger sin egen livsåskådning med privatreligiösa inslag, där även invandringen har spelat en viktig roll.

Bilden av massiv okunskap och ointresse för religion och kristen tro i det svenska samhället är enorm. Men så är det inte i de flesta andra länder och det har vi ju sett i undersökningen European Social Survey från 2004. Dessutom undersökningen jag gjorde bland gymnasieelever samt andra undersökningar har på ett tydligt sätt visat att dagens ungdomar inte anser de religiösa frågorna vara viktiga, ungdomar har en bristfällig kristendoms kunskap och lågt intresse för religionsämnet i skolan. Skolan har blivit väldigt påverkat av sekulariseringen,

religionsundervisningens ändrade utformning har lett till och leder till ett minskat religiöst medvetande och minskad kunskap om kristendom. Tillkomsten av ändringar innebar att den tid som ägnades åt kristendomsämnet blev mindre.

Okunskapen och ointresset för religiös tro och religiösa seder kan väl inte tyckas vara positivt inte minst i den tidsperiod som präglas av en allt större internationalisering. För att svenskar skall kunna fungera bland människor i andra länder krävs väl kunskap om religiösa föreställningar och förhållningssätt. Dessutom är det viktigt att dagens ungdomar, som ska bilda framtiden, har kunskap om sin egen och om andra livsåskådningar som de får möjlighet att lära sig i skolan. Detta är mycket viktigt i ett internationaliserat samhälle som är baserat på etnisk och kulturell mångfald, det är viktigt att kunna förstå hur människor tänker, handlar och formar sina liv och speciellt för att det inte ska förekomma feltolkningar.

Sekulariseringen har skapat en andlig längtan i samhället. Den andliga delen i människans liv har påverkats mycket av det materiella, människor vänder sig inte till Gud eller någon övernaturlig kraft som kan ge trygghet, utan det sekulariserade människan tror att den har hittat tryggheten i det materiella. Det materiella har påverkat människans liv, man har mycket men mår dåligt och lever i en tomhet. Människor i det sekulariserade samhället är egentligen ensamma, relationerna har försvagats därför att man har den ekonomiska friheten och behöver inte andra lika mycket. Det är just det som är orsaken till den meningslöshet som människan i välfärdssamhället upplever. Men i verkligheten vet vi att materiell tillfredsställelse inte leder till att vi blir mätta, utan snarare mer hungriga. Här ser man tydligt hur frånvaron av Gud som från början antagligen upplevdes som en stor frihet i det moderna samhället så småningom övergick till en mer känsla av tomhet.

Tilliten till vetenskapen är så stark att människan i vårt samhälle förväntar att vetenskapen skall ge svar på alla våra frågor och funderingar, och lösa våra grundläggande problem. Men så är det inte i verkligheten för vetenskapen kan inte ge något svar på de frågor om livet, om hur vi skall leva, som brukar finnas i filosofin och religionen. Därför skulle jag vilja påstå att tanken att vetenskapen skulle kunna fungera som en efterträdare till religionen är ett stort misstag. Därför att vetenskapen är ett system av metoder, som har stor betydelse för människan genom sina praktiska tillämpningar medan tron handlar om vårt sätt att leva, vilken livsinriktning vi skall välja, dvs. religion och vetenskap är inte motsatser båda använder vi för att söka sanningar, men det är olika metoder.

Den sekulära drömmen att religionen bara skulle dö ut, för att den är totalt oförnuftig, och gammalmodig har definitivt visat sig inte slå in. Och jag personligen tror aldrig en total sekularisering kan ske, eftersom min högst personliga åsikt är att alla har en andlig sida som inte tillgodoses av den materiella världen.

Sammanfattning

Förr hade religionen, i form av ”kyrkan mitt i byn” en given funktion i det svenska samhället. Kyrkan både organiserande och deltog i diskussioner om samhällets utveckling, ungdomens fostran, vård av äldre och sjuka och upprätthållandet av lag och ordning. Men med tiden när samhället sekulariserades fick religionen en helt annan plats och betydelse.

Sverige är idag ett sekulariserat land och vi lever i en sekulariserad tid. Med begreppet sekularisering menas vanligtvis att kristen tro i moderniseringsprocessens spår fått allt mindre utrymme i samhället. Sekulariseringen består i att kristendomen som det västerländska samhällets dominerande världsförklaring och värderingsgrund stegvis går tillbaka och ersätts av en naturvetenskaplig världsbild där var och en i samhället lämnas åt sig själv för att bilda sin egen individualiserade världsbild. Processen börjar under renässansen, förstärks från och med upplysningstiden och slår igenom på bred front under 1900-talet.

Sådant som de religiösa institutionerna haft makt att besluta om och haft stort inflytande över har i och med utvecklingen förts över till sekulära institutioner. Mycket ändrades i samhället, t ex kyrkliga samfundet ersattes av kommuner, tvången att besöka kyrkans gudstjänster avskaffades, i och med religionsfrihetslagen 1951 blev det även tillåtet att lämna Svenska kyrkan utan att bli medlem i något annat samfund, dessutom avskaffades kristendomsundervisningen m.m. Lagarna gav alltså en spegelbild av sekulariseringen som skedde. Idag är det därför enbart tio till femton procent av Sveriges invånare som bekänner sig som kristna och endast var tjugonde svensk som regelbundet besöker kristna gudstjänster. För många svenskar spelar varken kyrkans lära eller moral någon större roll och sekulariseringen har lett till att religionen blivit en privatsak.

Undersökningar som gjorts under de senaste årtiondena ger en tydlig bild av Sverige som ett av de mest sekulariserade länderna i västvärlden. Även undersökningen som jag gjorde bland gymnasieelever i Gävle gav en bild av att majoriteten av ungdomarna som deltog i undersökningen var icke religiösa med varken kunskap om eller intresse för kristendom. Sekularise-

ringen har medfört en frihet för människor att själva välja bland livsåskådningar och att välja bort riter och religiösa traditioner. Men förlusten av religionen har skapat ett tomrum och längtan efter en djupare tolkning av tillvaron. Därför att det naturvetenskapligt baserade tänkandet tyvärr inte har kunnat tillgodose människors behov av att reflektera kring vad det finns för mening med tillvaron.

Käll- och litteraturförteckning

Böcker

Jenny Berglund & Göran Larsson, 2007. *Religiösa friskolor i Sverige*. Studentlitteratur AB

Bengt Marklund, 1983. *Tonåringen och kristendomen*. Markaryds Grafiska AB Stockholm

Ingvar Svanberg & David Westerlund, 2008. *Religion i Sverige*. AB Stockholm

Thomas Bossius, 2003. *Med Framtiden i backspegeln*. Bokförlaget Daidalos Göteborg

Mia Lövheim, 2007. *Sökare i Cyberspace*. WS Bookwell Finland

Carl Reinhold Bråkenhielm, 2001. *Världsbild och mening*. AIT Falun AB

Owe Wikström, 2003. *Om heligheten och dess envisa vägran att försvinna*. Natur & Kultur Stockholm

Per Arne Dahl, 2004. *Varför har vi det inte bättre när vi har det så bra?* Scandbook, Falun

Bo Dahlin, 2004. *Om undran inför livet*. Studentlitteratur

Håkan Arlebrand & Kerstin Wallin, 2003. *Ny tid ny tro?* Malmö

Internet

http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/varfor-mar-vi-sa-daligt_481561.svd